

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, старшого дослідника Шкарупи Костянтина Вікторовича на дисертаційне дослідження Слюсаренка Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення сталого розвитку освіти в Україні», подане до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Розвиток освіти в Україні зумовлений євроінтеграційним курсом держави та необхідністю наближення національної освітньої політики до європейських принципів публічного управління. Інтеграція України до європейського освітнього та наукового простору передбачає практичне впровадження принципів належного врядування, академічної свободи, інституційної автономії, прозорості, недискримінації, забезпечення якості та відповідальності суб'єктів освітньої діяльності.

Попри проведення освітніх реформ, національна система адміністративно-правового регулювання не повною мірою забезпечує системну реалізацію цілей сталого розвитку у сфері освіти. Залишаються невирішеними питання розмежування управлінських та контрольних повноважень, забезпечення реальної автономії закладів освіти, ефективного громадського нагляду, прозорого розподілу публічних фінансів та об'єктивного оцінювання якості освітніх послуг. Особливої уваги потребує усунення розриву між нормативним закріпленням прогресивних принципів і фактичними можливостями їх реалізації на рівні територіальних громад та окремих закладів освіти.

Отже, наукове дослідження Слюсаренка Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення сталого розвитку освіти в Україні» є необхідним для визначення напрямів гармонізації українського законодавства з

європейськими стандартами та вироблення адміністративно-правових механізмів їх практичного впровадження.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Вивчення дисертації та наукових публікацій автора засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість дисертанту визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження.

Результати наукового дослідження викладено у шести наукових публікаціях, з яких три статті – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук, три тези доповідей, які оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях.

Викладене дає підстави стверджувати, що дисертація Слюсаренка Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення сталого розвитку освіти в Україні» виконана на високому науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Слюсаренка Олександра Сергійовича є першим комплексним дослідженням у сфері адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні, в результаті якого сформовано напрямки та можливості системної інтеграції концепції сталого розвитку в освітніх правовідносинах. Визначено низку науково-обґрунтованих пропозицій та практичних рекомендацій, зокрема автором уперше розкрито сталий розвиток як концепцію трансформації освіти, з позиції адміністративного права, що є закріпленою в міжнародному та національному нормативно-правовому та доктринальному вимірі цілісною моделлю реформування освіти, що передбачає її орієнтацію на якість, доступність, інклюзивність, безпеку, безперервність та ціннісну спрямованість з метою формування особистості, здатної діяти на

засадах відповідальності, рівності, екологічної свідомості та поваги до прав людини в умовах довгострокового суспільного розвитку.

Також уперше визначено міжнародне співробітництво як можливість сталого розвитку освіти, що є системою добровільної взаємодії суб'єктів національного та міжнародного освітнього простору, що здійснюється на засадах законності, рівноправності, взаємодовіри, академічної свободи, автономії закладів освіти та спільної відповідальності, з метою забезпечення якісного, інноваційного, безперервного та соціально-орієнтованого розвитку освіти, посилення інституційної спроможності та формування людського потенціалу, здатного сприяти сталому розвитку суспільства та держав в умовах глобалізації.

Вдало удосконалено розуміння адміністративно-правового забезпечення розвитку освіти як системної, цілеспрямованої та нормативно-організованої діяльності держави, уповноважених органів публічної влади та інших суб'єктів публічного адміністрування, що здійснюється за допомогою норм адміністративного права, принципів, форм, методів, процедур та гарантій з метою створення, підтримання та вдосконалення належних умов для функціонування та сталого розвитку освітньої сфери, та забезпечення освітніх потреб суспільства та держави.

Отримали подальшого розвитку положення щодо стану нормативно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні, що перебуває на етапі активного становлення, поєднуючи наявність розгалуженого законодавчого базису з відсутністю цілісної правової моделі довгострокового розвитку освітньої системи, з недостатньою узгодженістю між різними рівнями освіти, слабкою інституціоналізацією освіти дорослих, дисбалансом між автономією закладів та правовим регулюванням, та недостатньою інтеграцією освітнього законодавства з бюджетною, соціальною, трудовою, регіональною, інноваційною та євроінтеграційною політикою.

Також отримали подальшого розвитку напрямки вдосконалення адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні, що

має здійснюватися диференційовано за видами освіти, але в межах єдиної публічної стратегії, поєднуючи нормативне закріплення принципів сталості, чіткий розподіл управлінських повноважень, якісний контроль, цифровізацію, інклюзивність, безпекову стійкість та ресурсну спроможність закладів освіти, з диференціацією на пріоритетність формування цінностей сталого розвитку для дошкільної освіти, гарантування рівного доступу та безпечного середовища повної загальної середньої освіти, зв'язок із ринком праці для професійної освіти, та автономію, інноваційність та суспільну відповідальність вищої освіти.

Крім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи Слюсаренка О.С. не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання.

Отже, результати дисертаційного дослідження Слюсаренка О.С., які винесено на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Наукові результати й положення, що винесені на захист, отримано завдяки використанню різноманітних методів, таких як діалектики, логічний підхід, дедукції та індукції, організаційно-правовий, структурно-функціональний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, теоретико-прогностичний метод.

Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у: – науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку наукових положень щодо правового забезпечення сталого розвитку освіти, та для проведення міждисциплінарних досліджень у галузі освітнього, адміністративного та екологічного права; – правозастосовній сфері – для покращення діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти та інших суб'єктів освітніх правовідносин щодо практичної реалізації принципів сталого розвитку в освітньому середовищі; – освітньому процесі – при підготовці навчальних матеріалів, лекційних і практичних занять з дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права».

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація Слюсаренка О.С. викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, вступ, три розділи, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

Після кожного розділу й дисертації загалом сформульовано висновки, у яких вичерпно висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію та високий рівень достовірності.

Список використаних джерел охоплює 180 джерел, що дає підстави стверджувати, що дисертація Слюсаренка О.С. відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання – визначити особливості адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні та сформулювати пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Слюсаренка Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення сталого розвитку освіти в Україні», може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. Аналізуючи особливості розвитку освіти в Україні як об'єкту адміністративно-правового забезпечення (підрозділ 1.2) автор фактично ототожнює категорії «розвиток освіти» і «сталий розвиток освітньої сфери», хоча остання є змістовно ширшою та передбачає вдосконалення функціонування освіти, її соціальну, економічну, інституційну та екологічну збалансованість.

2. У висновках до підрозділу 2.1 автор визначає «загальний статус суб'єктів адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні», при цьому, запропоноване визначення є надмірно широким та певною мірою поєднує різні правові категорії: власне адміністративно-правовий статус, функціональне призначення суб'єктів та стратегічні цілі державної освітньої політики. Зокрема, перелік органів публічної адміністрації, закладів освіти,

посадових осіб та учасників освітнього процесу охоплює суб'єктів із принципово різною правовою природою, обсягом компетенції та характером участі в публічному управлінні, тому їх об'єднання в межах єдиного «загального статусу» потребує додаткового теоретичного обґрунтування.

3. Не досить повним є аналіз суб'єктів адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні (підрозділ 2.1), адже здобувач, в певній мірі, обмежено проаналізував роль закладів освіти, як основних суб'єктів сталого розвитку освіти.

4. Окремий підрозділ роботи автору слід було б присвятити кібербезпеці освітнього простору, що є вагомою складовою сталого розвитку.

5. У підрозділі 3.2 «Напрямки вдосконалення адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні» автором визначено, що: «держава має перейти від надмірного адміністративного контролю до моделі стратегічного нагляду, за якої заклади вищої несуть підвищену відповідальність за, зокрема, працевлаштування випускників». Це положення є дещо дискусійним, адже відповідний результат залежить від стану ринку праці, економічної ситуації, регіональних диспропорцій, міграційних процесів та індивідуальних рішень випускників. Тому працевлаштування доцільніше розглядати як один з індикаторів ефективності освітньої діяльності, а не як самостійний об'єкт юридичної відповідальності закладу освіти.

Слід відмітити, що вказані зауваження і побажання є рекомендаційними і в цілому не позначаються на позитивній оцінці дисертації, оскільки спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Слюсаренка Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення сталого розвитку освіти в Україні» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам.
Дисертація Слюсаренка Олександра Сергійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення сталого розвитку освіти в Україні», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною у визначенні найбільш перспективних напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення сталого розвитку освіти в Україні, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим МОН України, а її автор – Слюсаренко Олександр Сергійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

провідний науковий співробітник

Науково-дослідного інституту публічного права

доктор юридичних наук, старший дослідник **Костянтин ШКАРУПА**

